

ФОРМУВАННЯ МУЛЬТИСУБ'ЄКТНОСТІ В УПРАВЛІННІ НАЦІОНАЛЬНОЮ ТУРИСТИЧНОЮ СИСТЕМОЮ

Охріменко А. Г., Опанасюк Н. А.

alla.okhrimenko@gmail.com, tau_nataly@ukr.net

*Київський національний торговельно-економічний університет, м.Київ
Всеукраїнська громадська організація - Туристична асоціація України, м.Київ*

Сучасна суспільна ситуація в Україні спрямована на розвиток демократичного устрою, децентралізації влади, впровадження, за прикладом європейських країн, моделі публічного управління. Ознакою публічного управління в демократичному суспільстві є формування механізмів управління не згори до низу, а навпаки – знизу догори, із визначальною роллю громадськості. Тобто відбувається не односторонній вплив держави як суб'єкта управління на суспільство як об'єкт, а перехід до партнерських відносин між державою і суспільством. Тому, оскільки суспільство є досить складною соціальною організацією людей, то, відповідно, – в ньому формуються різноманітні «центри впливу», які можна розглядати у якості суб'єктів управління. Далі, закономірним є поява значного обсягу цих «центрів впливу» і можна спостерігати процеси утворення певної кількості таких суб'єктів, тобто формування мультисуб'єктності в управлінні. Разом з тим, така модель управління є притаманною не лише для загальнодержавного масштабу, але й для окремих сфер, зокрема і для туризму [1, с.48]. А зважаючи на значну роль, яку туристична система може відігравати в сучасному суспільстві, необхідність дослідження таких процесів в туристичній діяльності є актуальною науковою проблемою.

Дослідники В. Корженко та Л. Хашиєва (2011) європейську систему управління вважають «мультисуб'єктною» пояснюючи тим, що «у процесі розробки загальноєвропейської політики прямо або опосередковано, через процедури громадських консультацій, беруть участь усі суспільні актори, що діють на європейському рівні: європейські владні інституції, органи державного управління та місцевого самоврядування країн-членів ЄС, представники приватної сфери та громадські організації» [2, с.15]. І в продовженні даної теми, мультисуб'єктність в публічному управлінні обґрунтовується як «існування декількох взаємозалежних центрів управлінського впливу, взаємодія яких формує мультицентричну структуру суб'єкта управління» [3, с.7].

В англомовному середовищі мультисуб'єктне управління трактується як «Multiactor Governance» (управління з багатьма дійовими особами, суб'єктами). Період його зародження вченими розглядається по-різному, проте витoki пов'язуються із часом після Другої світової війни, коли виникла необхідність співпраці урядів держав та недержавних суб'єктів (non-state actors) для управління різними соціально-економічними та екологічними проблемами. До таких недержавних акторів (суб'єктів, дійових осіб) відносять неурядові організації (non-governmental organisations (NGOs)), громадськість та ринок. Такий підхід до управління було започатковано в теорії структурування А. Гідденса (1984), що

полягає у розумінні взаємозв'язку між суб'єктами (дійовими особами) та структурою. Згідно із вченням А. Гідденса існують стійкі взаємозв'язки між дійовими особами та соціальними групами які формують різ форми структур [4].

Вченим Оксфордського університету Р. Серну (2010) в дослідженні «Переосмислення світової політики: теорія транснаціонального плюралізму» звертається увага на те, що «світова політика характеризуються поширенням суб'єктів та появою нових форм глобального врядування і хоча урядові та міжурядові установи все ще можуть бути основою багатьох міжнародних політичних рішень, але недержавні суб'єкти та нові механізми управління все частіше формують результати глобальної політики» [5].

В роботах [6-8] основною причиною необхідності залучення до механізму управління на рівні держави недержавних суб'єктів, визначається неспроможність держави реагувати на різноманітні виклики та неоліберальні ідеї приватизації з метою підвищення ефективності управління. В свою чергу, недержавні суб'єкти об'єднуючись заради досягнення власних та спільних цілей формують мережі суб'єктів управління.

Тому поява та зростання ролі недержавних суб'єктів в управлінні національною туристичною системою спричинена такими процесами: залученням нових суб'єктів до функціонування національної туристичної системи (ТНК, інформаційно-комунікаційних мереж, тощо), зростання їх ролі та можливостей впливу; якісна та кількісна «трансформація» туристів; формування громадянського суспільства; зменшення можливостей і необхідності державних органів здійснювати управлінський вплив; зростання ролі та ефективності співпраці між державними та недержавними органами; технічними та технологічними можливостями.

Згідно із точкою зору А. Agrawal, М.С. Lemos (2007) [9] держава, суспільство і ринок є основними акторами (суб'єктами, дійовими особами), що формують механізми управління довкіллям: 1) співпраця держави і суспільства спрямована на формування спільного управління (co-management), зокрема, природними ресурсами на базі громади власників лісів, водойм); 2) співпраця держави та ринку (приватний сектор) сприятиме розвитку публічно-приватного партнерства; 3) співпраця суспільства та ринку сприятиме розвитку публічно-соціального партнерства. Таке багатопрофільне партнерство є ефективним рішенням для розв'язання багатьох проблем: маркетингових, екологічних, інвестиційних, тощо.

Мультисуб'єктність в управлінні національною туристичною системою не передбачає повної відмови від державного регулювання процесів, проте вбачає необхідність узгодження державного регулювання, ринкового саморегулювання та врахування інтересів суспільства [10, с. 90]. При цьому, органи влади грають важливу роль, проте не виключну. Оскільки в сучасному глобалізованому світі досить часто вони «як за кількісними, так і за багатьма якісними характеристиками вже не можуть розглядатись як основні структурні елементи глобалізованої економіки, поступаючись місцем ТНК, регіональним міждержавним інтеграційним об'єднанням, окремим міжнародним організаціям (СОТ, МВФ, Світовий банк),

містам – світовим функціонально автономним фінансово-інформаційним центрам, окремим особистостям» [11, с.222].

Тому в Україні урядовим органам необхідно вести більш інтенсивну співпрацю із неурядовими громадськими організаціями туристичного спрямування, бізнес-, науковими структурами для реалізації ефективної туристичної політики. Вбачаємо необхідність подальших досліджень щодо мультисубектності в управлінні НТС для вироблення методологічних та практичних рекомендацій.

Список використаних джерел:

1. Охріменко А.Г. Мультисуб'єктність управління національною туристичною системою / А.Г. Охріменко // Науковий вісник УжНУ. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2017. – Випуск 14. – Частина 2. – С. 48-52.
2. Корженко В. Становлення концепції Governance у процесі формування сучасного європейського адміністративного простору / В. Корженко, Л. Хашиєва // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. - 2011. - Вип. 2. - С. 10-19.
3. Хашиєва Л.В. Комунікативна парадигма в суспільному управлінні розвитком європейських метрополій : автореф. ... дис. на здобуття наук. ступ канд. наук з держ. управління : спец. 25.00.01 «Теорія та історія державного управління» / Л.В. Хашиєва ; Харків. регіон. ін.-т держ. упр. НАДУ при Президентові України. – Харків, 2011. – 22 с.
4. Giddens A. *The Constitution of Society Outline of the Theory of Structuration*. - University of California Press Berkeley and Los Angeles, 1984.
5. Cerny, P. G., 2010, *Rethinking World Politics: A Theory of Transnational Pluralism*, Oxford University Press, Oxford.
6. Jordan, A., Wurzel, R.K.W., Zito, A.R. (2003). 'New' Instruments of Environmental Governance: Patterns and Pathways of Change. *Environmental Politics*, 12(1), pp.1–24.
7. Biermann, F., Pattberg, P. (2008). *Global Environmental Governance: Taking Stock, Moving Forward*. *Annual Review of Environment and Resources*, 33(1), pp.277–294.
8. Newell, P., Pattberg, P. and Schroeder, H. (2012). *Multiactor Governance and the Environment*. *Annual Review of Environment and Resources*, 37(1), pp.365–387.
9. Agrawal, A. and Lemos, M.C. (2007). *A Greener Revolution in the Making?: Environmental Governance in the 21st Century*. *Environment: Science and Policy for Sustainable Development*, 49(5), pp.36–45.
10. Охріменко А.Г. Вплив комунікативної парадигми на управління національною туристичною системою / А. Охріменко // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2016. - №4. – С.88-93.
11. Рибалко Ю.С. ТНК в інституційній архітектурі глобального урядування світової економіки // Стратегія розвитку України 2014. – №1. – С. 217-224.

КАРТОГРАФІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТУРИСТИЧНОЇ І РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

В.А. Пересадько, К.В. Родненко

vilinaperesadko@gmail.com, rodnenko@ukr.net

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, м.Харків

Туристичний бізнес вважається бізнесом XXI століття, тому що він є одним з найбільш перспективних, динамічних і прибуткових галузей світового господарства. За даними статистики Всесвітньої організації туризму, на туризм припадає 10% валового світового продукту, 7% загального обсягу інвестицій, 5% усіх податкових надходжень. Туристична діяльність безпосередньо впливає на близько 40 галузей економіки і 10-15% працездатного населення будь-якої країни, туризм є базовою